

Komunitní sociální služby a podmínky/kritéria pro pobytové a některé ambulantní komunitní sociální služby pro děti a dospělé v České republice

Podmínky/kritéria popisují/stanovují jeden z výsledků deinstitucionalizace □ komunitní sociální službu.

Úkolem sociálních služeb je podporovat sociální začlenění svých uživatelů. A být sociálně začleněn znamená být součástí komunity, žít v běžných místech, kde žijí i ostatní lidé a využívat veřejných zdrojů, mít možnost volby a kontroly nad vlastním životem, zastávat hodnotné a důstojné sociální role, mít možnost navazovat a rozvíjet smysluplné vztahy, učit se a růst, získávat více vlastních kompetencí.

Komunitní¹ sociální služba se vyznačuje tím, že je poskytována důsledně individuálně podle potřeb, přání a aspirací každého z uživatelů a každým svým prvkem přispívá ke společenskému začlenění: pomáhá uživatelům žít v komunitě běžným způsobem života.

Východiska pro volbu podmínek/kritérií komunitní sociální služby

- Běžný aktuální standard života a bydlení
- Národní a mezinárodní legislativa
- Národní a mezinárodní dobrá praxe

Podmínky/kritéria jsou uplatnitelná na pobytové služby sociální péče, zajišťující uživatelům služby takové dlouhodobé bydlení, které by jim mělo být domovem (podle současné typologie zákona o sociálních službách: domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněná bydlení, týdenní stacionáře).

Kritéria se nevztahují na sociální služby, které zajišťují ubytování po přechodnou životní situaci (služby tréninkové, terapeutické, krizové, azylové apod.).

Podmínky/kritéria

1. Stanovují takové parametry umístění komunitních pobytových a některých ambulantních sociálních služeb **v obci** a jejich **vnitřního uspořádání**, které v principu umožňují sociální začlenění uživatelů služeb (do komunity).
2. Při splnění všech podmínek/kritérií lze službu považovat za komunitní. Vymezují tedy i hranici, za níž nelze sociální službu považovat za službu komunitní.
3. Samotné podmínky/kritéria nezaručí, že se ve službě nevyskytnou žádné institucionální/ústavní prvky.

I v podmínkách, které umožňují poskytování komunitní služby, se mohou v přístupu k uživatelům služby vyskytovat prvky ústavního přístupu (kolektivní přístup k lidem, omezování soukromí a dalších práv apod.). Od kritérií tedy nelze očekávat, že sama o sobě zajistí kvalitu sociální služby. Kvalitou sociálních služeb se zabývají nástroje k tomu určené, především Standardy kvality sociálních služeb a kontrola jejich plnění. Oblasti jako je individuální práce s uživateli služeb, jejich podpora a vztahy, jsou řešeny ve standardech kvality sociálních služeb nebo v metodikách.

¹ Komunitní = ve smyslu život v komunitě – v místě, ve vesnici, ve městě, se sousedy. Nikoliv v komunitě (terapeutické) s lidmi se stejným znevýhodněním, postižením, zájmem...

1. Podmínky/kritéria pobytové komunitní sociální služby pro dospělé osoby

Kritéria jsou uplatnitelná na pobytové služby sociální péče, zajišťující uživatelům služby takové dlouhodobé bydlení, které by jim mělo být domovem (podle typologie zákona o sociálních službách: domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněná bydlení, týdenní stacionáře).

Kritéria se nevztahují na sociální služby, které zajišťují ubytování po přechodnou životní situaci (služby tréninkové, terapeutické, krizové, azylové apod.)

1.1. Podmínky/kritéria vnitřního uspořádání bytu

- 1.1.1. Byt komunitní služby je běžně uspořádaná bytová jednotka: její uspořádání odpovídá počtu osob a jejich potřebě soukromí, obsahuje zejména pokoje (ložnice), obývací pokoj, kuchyň či kuchyňský kout (může být součástí obývacího pokoje), spojovací chodbu/y, koupelnu a WC.
- 1.1.2. Uspořádání a vnitřní vybavení bytu odpovídá rozsahem, charakterem a stylem vybavení běžného bytu; zohledňuje přání a potřeby konkrétního aktuálního obyvatele domácnosti.
- 1.1.3. Domácnost, v níž bydlí lidé s tělesným postižením, je bezbariérová a uzpůsobená pohybu na vozíku (příp. s jinou pomůckou).
- 1.1.4. Prostory domácnosti mají osobní charakter, obyvatelé ji mohou vybavit vlastním nábytkem, zvolit výmalbu, doplňky apod.
- 1.1.5. V jednom bytě nežijí společně nezletilí a zletilí obyvatelé. (s výjimkou situace, kdy jde o rodinu).
- 1.1.6. Pro chráněné bydlení a týdenní stacionáře: V jednom bytě žijí nejvýše 4 lidé. V jednom domě/bytové sekci žije nejvýše 12 osob využívajících pobytovou sociální službu; nacházejí se v něm nejvýše 3 byty spojené s poskytováním sociální služby.
- 1.1.7. Pro domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem a domovy pro seniory: V jednom bytě žije nejvýše 6 osob. V jednom domě/bytové sekci žije nejvýše 18 osob využívajících pobytovou sociální službu; nacházejí se v něm nejvýše 3 byty spojené s poskytováním sociální služby.
- 1.1.8. Každý obyvatel bytu má k dispozici samostatnou ložnici; sdílená ložnice je určena pro partnerské páry.
- 1.1.9. Podmínky pro poskytování sociální služby umožňují využívání bytu osobami obojího pohlaví.
- 1.1.10. Podmínky/kritéria pro děti je řešena v samostatně.

1.2. Podmínky/kritéria umístění bytu v obci

- 1.2.1. Byt je umístěn v bytovém nebo rodinném domě, který má charakter běžného bydlení; dům se nachází v běžné zástavbě rodinných nebo bytových domů v obci.
- 1.2.2. Byt není ve stejném objektu nebo v těsném sousedství s ambulantní sociální službou nebo s denními programy zajišťovanými jako součást pobytové služby.
- 1.2.3. V lokalitě je umístěn nejvýše jeden dům s byty uživatelů sociální služby.
- 1.2.4. Počet uživatelů všech pobytových služeb pro lidi se zdravotním postižením nepřekračuje 2 % populace v obci.
- 1.2.5. Byt je umístěn tak, že jsou z něj dostupné další veřejné služby, které uživatelé potřebují pro svůj život jako veřejná doprava, obchody, zdravotnická zařízení, knihovny, sportoviště atd.

2/5

Projekt „JDI na to“ je spolufinancován Evropskou unií.

Registrační číslo projektu: CZ.03.02.02/00/22_039/0001388. Doba realizace: 1.10.2023 – 30.9.2025

Materiál zpracovala pro MPSV pracovní skupina „Podpora transformace a deinstitucionalizace MPSV“ za účasti JDI v dubnu a květnu 2024. Přijato Odbornou platformou pro DI MPSV ČR 23.5.2024

- 1.2.6. Z bytu, v němž bydlí lidé s tělesným postižením, jsou přizpůsobeny jejich potřebám, bezbariérový je především přístup do domácnosti, člověk se může samostatně (nebo s asistencí) pohybovat v okolí a účastnit se života v obci.
- 1.2.7. V případě výstavby je dům, v němž se byt nachází, typově podobný ostatním (rodinným nebo bytovým) domům v sousedství.
- 1.2.8. Byty či budovy, v nichž jsou byty umístěny, jsou označeny běžným způsobem, např. jmenovkou se jmény obyvatel na zvonku u vchodu do domu či na dveřích bytu, nikoli nápisem označujícím sociální službu („domov pro osoby se zdravotním postižením“ apod.).

1.3. Podmínky/kritéria umístění zázemí pracovníků služby

- 1.3.1. V bytě, kde je nutná trvalá přítomnost pracovníků sociální služby z důvodu nepřetržité podpory uživatele, může mít personál zajištěn pracovní prostor, a to tak, aby nebyl součástí soukromí uživatele bytu.

2. Podmínky/kritéria pobytové komunitní sociální služby, rodinné domácnosti pro ohrožené děti se zdravotním postižením

2.1. Děti žijí v bytě/domácnosti...

- 2.1.1. ...kterou nesdílí (žádnou část) s cizím/nepříbuzným dospělým.
- 2.1.2. ...kterou sdílí maximálně 6 dětí (s výjimkou sourozenecké skupiny).
- 2.1.3. ...která prostorově umožňuje návštěvu dítěte se zajištěním soukromí.
- 2.1.4. ...která je dostupná, tedy v blízkosti rodinných vztahů tak, aby to umožňovalo rodině dítě navštěvovat. Vymezení dostupnosti je území kraje, kde žije rodina dítěte a současně dopravní dostupnost časem i cenou.

2.2. Budova a okolí

- 2.2.1. Budova je v běžné zástavbě, mimo areál pobytových zařízení sociálních, školských a zdravotnických služeb.
- 2.2.2. Maximální kapacita pro jeden byt/domácnost pro ohrožené děti je 6 dětí, v jednom objektu mohou být max. 2 rodinné domácnosti a maximální kapacita ohrožených dětí s postižením v jednom objektu je 8 dětí.
- 2.2.3. Musí být zajištěna běžná dopravní dostupnost domácnosti veřejnou dopravou s pravidelnými spoji a dochozí dostupnost běžných služeb (obchody, služby) v rámci komunity. Školská zařízení a volnočasové aktivity se musí nacházet v dostupné vzdálenosti a musí být možné dojíždět do nich pravidelnými spoji veřejné dopravy. Zdravotní a sociální péče se musí nacházet v obci nebo v dostupné vzdálenosti odpovídající charakteru lokality.

2.3. Personál vykonávající službu u dětí (Vzhledem ke špatné dosavadní praxi uvádíme i podmínky/kritéria, které nejsou „technické“, ale také personální)

- 2.3.1. Personál splňuje kvalifikaci a další předpoklady pro vzdělávání, výchovu a podporu dětí a naplňování jejich vývojových potřeb, a to včetně specifických potřeb ohrožených dětí se zdravotním postižením, jejich individuálních potřeb a míry potřebné podpory.
- 2.3.2. Dětem zajišťuje péči stabilní pracovní tým.

2.4. Dětem je zajištěno

- 2.4.1. Přístup k sociálně-právní ochraně v souladu s požadavky Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů, zejména písmene (f), § 6.

3/5

Projekt „JDI na to“ je spolufinancován Evropskou unií.

Registrační číslo projektu: CZ.03.02.02/00/22_039/0001388. Doba realizace: 1.10.2023 – 30.9.2025

Materiál zpracovala pro MPSV pracovní skupina „Podpora transformace a deinstitucionalizace MPSV“ za účasti JDI v dubnu a květnu 2024. Přijato Odbornou platformou pro DI MPSV ČR 23.5.2024

- 2.4.2. Veškerá podpora při přechodu z pobytové sociální služby do rodinné péče, tj. podpora biologické rodiny, zařazení dítěte do registru pěstounské péče dle zákona nebo k přechodu do samostatného života po dosažení zletilosti.
- 2.4.3. Udržení a rozvoj vazeb a vztahů s rodinou, širší rodinou, blízkými osobami rodiny a členy komunity, z které dítě pochází.
- 2.4.4. Přístup ke vzdělávání v běžném vzdělávacím programu.
- 2.4.5. Přístup ke zdravotní péči včetně specifické odpovídající potřebám konkrétního dítěte.
- 2.4.6. Výživa a stravování pro děti odpovídající nárokům a specifickým jak věku, tak zdravotního stavu.
- 2.4.7. Trávení volného času a odpočinku při uplatnění individuálních zájmů, rozvoji nadání dítěte.

2.5. Pro zajištění výše uvedeného je poskytovatel personálně i kapacitně připraven spolupracovat s dalšími návaznými službami:

- sociálními,
- zdravotnickými,
- školskými,
- dobrovolnickými centry a místní komunitou.

3. Podmínky/kritéria ambulantní komunitní sociální služby pro dospělé osoby

Kritéria jsou uplatnitelná na ambulantní služby sociální péče, které mají skupinový charakter a uživatelé v nich pravidelně a opakovaně tráví velkou část dne (odlehčovací služby, centra denních služeb, denní stacionáře).

Kritéria se nevztahují na ambulantní sociální služby sociální prevence a poradenství, které mají charakter tréninkový, nebo které pracují s uživateli individuálně (raná péče, sociálně terapeutické dílny, sociální rehabilitace, poradny apod.), ani na sociální služby, které mají krizový nebo nízkoprahový charakter.

3.1. Podmínky/kritéria vnitřního uspořádání

- 3.1.1. Ambulantní službu využívá v jednom objektu nejvýše 30 uživatelů současně.
- 3.1.2. Prostory služby jsou členěny na jednotlivé místnosti tak, aby uživatelé nebyli nuceni trávit veškerý čas společně ve velké skupině.
- 3.1.3. Jednoho programu se v jedné místnosti účastní nejvýše 6 uživatelů služby současně, v závislosti na charakteru činnosti a velikosti prostoru.
- 3.1.4. Prostory služby, kterou využívají lidé s tělesným postižením, jsou bezbariérové, včetně úpravy přístupu do objektu a napojení na okolní veřejné cesty a přístupnost dopravy.
- 3.1.5. Nově budované objekty ambulantních služeb jsou bezbariérové, včetně úpravy přístupu do objektu a napojení na okolní veřejné cesty a přístupnost dopravy.

3.2. Podmínky/kritéria umístění služby

- 3.2.1. Ambulantní služba není umístěna ve stejném objektu nebo v těsném sousedství s pobytovou nebo jinou ambulantní sociální službou.
- 3.2.2. V lokalitě je umístěn nejvýše jeden objekt ambulantní služby.

Využití podmínek/ kritérií komunitní služby

S kritérii budou pracovat všichni, kdo se podílejí na zajišťování sociálních služeb. Zejména se jedná o MPSV ČR, MMR, kraje a obce v roli zadavatelů sociálních služeb a poskytovatelé sociálních služeb (včetně jejich zřizovatelů).

K čemu jsou kritéria určena:

- k prevenci institucionalizace života uživatelů sociálních služeb,
- k rozpoznání/identifikaci, zda jde o sociální službu komunitní/komunitního charakteru/komunitního typu,
- při plánování sociálních služeb a bydlení v regionu (kraj/obec – zda má dostatek komunitních sociálních služeb a odpovídajícího bydlení pro osoby se zdravotním postižením a seniory, a zda tyto služby a bydlení podporují sociální začleňování),
- při poskytování ne/investičních dotací pro objekty určené k poskytování sociálních služeb a bydlení spojeného s poskytováním sociální služby (zadavatel),
- při definování a kontrole výsledku transformace ústavní péče v péči komunitní – ke kontrole „výsledku“ transformace, tedy toho, jak a v co se změnila ústavní sociální služba (jak je zajištěna podpora v komunitě),
- při kontrole plnění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (stát),
- při registraci pobytových a ambulantních sociálních služeb (státní správa).

Poznámka k uplatnění podmínek/kritérií komunitní služby pro dříve vzniklé služby:

Uplatnění podmínek/kritérií při posuzování, zda jde o komunitní službu či nikoliv, je přistoupeno od aktuálního data. Při tom platí, že služby, které byly uznány/identifikovány do toho data jako komunitní (jako výsledek dotovaných projektů transformace nebo rozvoje komunitních služeb) z projektů Evropských sociálního fondů a ze státního rozpočtu, budou dále jako komunitní uznány.